

ROZSADZIĆ (27) *vb pf*

rozł- (26), rołs- (1), [rołf-].

o jasne; w *inf* a jasne; w *imp* a *pochylone*; w pozostałych formach -a- (9), -ã- (5); -a- *RejWiz*, *Leop*, *BibRadz*, *KochPs*, *KochWz*, też *RejPs*; -ã- *GliczKsiąż*, *BielKron*, *KlonFlis*; -a- : -ã- *StryjKron* (2:1), *WujNT* (1:1).

inf rozsadzić (10). ◇ *fut* 3 sg rozsadzi (3). ◇ *praet* 3 sg m rozsadził (6). ◇ [3 pl m pers rozsadzili.] ◇ *imp* 2 sg rozsádz (1). ◇ [2 pl rozsádzcie.] ◇ *impers praet* rozsadz(o)no (1). ◇ *part praet act* rozsadziwszy (6).

Sł stp brak, *Cn s.v. rozrzedzam co*, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

1. Umieścić na wyznaczonych miejscach; *constituere Vulg*, *PolAnt*; *digerere Mącz*; *discumbere PolAnt* (18) :

rozsadzić co (2): [Bóg] mątce koźdey przydał pyersi/ y zaráz pokármem opatrzył [...]. Y ktemu yełfcze nye yedne piersi dał/ ále yákoby nieyákyye łtudnice á źródłá rozładził/ aby łnadź yełliby bliźnyęta były/ koźde z ołobná łwe myáło s częgoby piło *GliczKsiąż* D2v. *Cf rozsadzić co gdzie*.

rozsadzić co gdzie (1): Więc [człowiek roztropny] ná rybi xtałł/ wnet łzkutę vrobił/ Y vdychtował/ y żelázem obił/ Sźtabá miáłto łbá/ á Rufá łpráwioná/ Miáłto ogoná. A miáłto łkrzeli dla pewnieyłzey iázdy/ Przy burtách obu rozładził poiázdy [tj. wiosła] *KlonFlis* E4.

Zwrot: »rządnie rozsadzić« = *digerere in numerum Mącz* (2): *Ordinem facere*, *Rządnie rozładzić*. *Mącz* 268a, 253b.

Przen [co od czego] (1) : A iáka iełt roznoć miedzi [!] ziemiá á niebem łnadz ták wielka iełt miedzy łrogolciá á miłolierdziem iego [Boga] y ták ie dáleko od łiebie rozładził. *RejPs* 150v.

a. O osobach; *exponere Miech* [kogo] (11) :

rozsadzić gdzie (4): [Lech] prowadził łie z łwoimi ku połnocnemu włchodowi, y nalazł Słáłkie y Wielkiey połłki krainy pułte y niełprawiane robotá tamże łwe włzytkie rozładziwłzy, rozmnożył Lechi ktore Polaki zowá. *MiechGlab* 43; A gdy by łie wrocił bylibyłcie radzy Boć więcz pan Bog dzywno łwoie po łwiatu rołładzy *RejJóz* O6v; Bo byś thák miał rozumieć/ áby iedno zyemię/ Tu [Bóg] miał nád nią rozładzić tho rozliczne plemię. O nędzneźby krolełtwo tho tu iego było *RejWiz* 114v; [Strato] łtárał łye/ áby ná ten dzień co nawięcýy towarzysłtwá/ y łług/ łobie łpołobił/ które nieznácznie międy ciźbá rozładził/ y znáku pewnégo czekáć kazał. *KochWz* 138; [I zatemże rołkázáł iem/ rołładzić włzyłtki gromadami ná zielonyi tráwie *MurzNT Mar* 6/39 (*Linde*); *PlutMKoch* 132].

[*rozsadzić jak* [= o podziale na grupy i ich liczebności]: Gdzie téłz rzekł [Jezus] do vczniow łwoich/ rołładźcie łudźie/ po piáćidziełsiát ná każdá gromadę. *MurzNT Luc* 9/14 (*Linde*), *Mar* 6/39 (*Linde*).

Zwrot: »rozsadzić roznie [= osobno, w pewnej odległości od siebie]«: A tak Straton sług i przyjaciół nazbierawszy, poczet niemały rozsadził je roznie po domu, nie chcąc, aby ich kto w kupie baczyć miał. *PlutMKoch* 132.]

a. O uformowaniu szyku wojskowego (4) : Ale Iudás złzykowawłłfy około łiebie łfeść thyłięcy/ y rozładziwłłfy huffiki/ ciágnáł przećiwko Tymotheułłfowi *Leop* 1.*Mach* 12/20.

rozsadzić gdzie (3): [Skanderbeg] ciágnáł zetrzemi łthy łudzi pod zamek Kroią/ rozładziwłłzy kilka łet przyjaciół po łlełech y gorách w táiemnych mieyłcách *BielKron* 243v; *StryjKron* 390, 416.

[*rozsadzić jak [= o podziale na grupy]: Achilles y Aiax Telámonius widząc fwych wielką niebezpieczność/ lud ná dwa vffy rozládził HistTroj E3v.*]

Zwrot: »rožno [= w pewnej odległości od siebie] rozsadzić« (1): Olgerd iż fię do bitwy mieli Tátárowie/ złykował fwoich ná lżeść vfcow zákrzywionych/ rožno ich z bokow y ná czoło rozládziwłzy StryjKron 416.

β. *Powierzyć zwierzchność (1) : [Machabeusz] Rozdzielił woýfko ná cztery części/ rozládziwłzy brácią fwą/ Symoná/ Iozefá/ y Ionátáná/ kthorzyby ná obudwu lzykoch nád rzędmi byli przednieyfy BibRadz 2.Mach 8/22.*

γ. *O przygotowaniu zasadzki (2) :*

rozsadzić na kogo gdzie (1): Insidias disponere, Rofsádzić ná kogo ná wielu mieyfcách. Mącz 310c.

Zwrot: »rozsadzić zasadki [kim]« (1): Henrik Sutfwert [...] do Iunigedy zamku przyciągnął/ tám rozládziwłzy záfadki/ Brácią z Rágnety/ [...] z chorągwią prosto do zamku biegli StryjKron 305.

b. *O zarybianiu stawów [co (żywotne) gdzie] (2) : RejZwierc 108v; A ná Wiołnę fkoro lody zginą/ [...] rozládzi Piątniki do Stávów/ kędykolwiek rozumiełz. Strum P2v.*

c. *[O koniach przygotowanych do dalekiej podróży: umieścić w wyznaczonych miejscach, żeby podróżujący mógł zamienić zmęczonego konia na wypoczętego [co (żywotne)]: A w tym czáście Boleśław Pudyk z więzienia vciekł y z mátką/ zá pomocą Opátá tego kłáftorá [...] / ktory im koni dodał/ ktore oni rozládziwłzy fobie/ y ftróże popoiwłzy/ vciekli ná nich do Závichoftá BielKron 1597 162, 336.]*

2. *O roślinach: posadzić; conserere Mącz [w tym: co (3)] (4) : Potym włzędy rozliczne kwiecie rozládzono/ Włzytko rowniuczko rołtác pięknie przyftróiono. RejWiz 23v; Mącz 387a; Bo gdy przypadnie Wiołná/ ázafz owo nie rołkofs [...] po ogrodkach fobie chodzić/ fzcżepkow náfzcżepić/ drobne drzewká rozládzić RejZwierc 107.*

a. *O urzędzeniu winnicy (1) : Ordinare vineam paribus intervallis, Równó rozládzić winnicę. Mącz 268b.*

3. *Oddzielić, rozłączyć; distinguere, distrahere Mącz (2) : Distinguere etiam significat, Vpárzyć/ rozládzić/ przeplátác. Mącz 416a; Distrahere exercitus in diversissimas regiones, Rozládzić/ rozdzielić. Mącz 461d.*

4. *Rozerwać, zniszczyć; rumpere, dirumpere Vulg [w tym: co (3)] (3) : Y żaden nie leie winá nowego w ftáre ftátki: bo ináczey wino nowe rozládzi ftátki/ y fámo wyćiecie/ y ftátki fię zepfuią. WujNT Luc 5/37, s. 132 marg; [Dnia 17 ianuarii, nazajutrz, było miasto kłótkami zawarte, w nocy znowu prochów w kloczki zasypawszy, rozsadzili, także bronę całą noc otwartą, zostawili. KronMieszcz 23].*

Przen (1) : Gniew twóy/ pánie/ rozdał morzá: gniew przerázliwy Rozládził ziemię/ y odkrył iey grunt leniwy. KochPs 24.

a. *[Doprowadzić do pęknięcia wrzodu i następnie jego zaniku: Bolączki miękkié/ które fie niechcą przepuknąć/ tedy [czarną szantę] z iáiem á z miodem przykłádác rozládzi. UrzędowHerb 204b.]*

Synonimy: 1. rozstawić; 3. oddzielić, odłączyć, rozdzielić, rozwieść; 4. rozerwać, zniszczyć.

Formacje współrdzenne cf SADZIĆ.

Cf ROZSADZENIE, ROZSADZONY